

"Çıplak hakikat ikna eder"

ğim gibi, babam, eğitimimizi çok ciddiye alırdı ve bu ciddiye abimde vücut buldu. Babam onun okuyup ailenin başına geçeceğine ve her şeyin değişeceğine inanırdı. Onun gözünde sadece bir meslek sahibi olmak değildi mesele, bu bir selamet projesiydi; o bizi bir anlamda Kürt olmanın yarattığı acılardan kurtaracaktı. Abimle cezaevi süresince hiç konuşmadı, küstü; tüm hayata küstü. İşte tüm bunların anlatıldığı bir filmde o. Bu çok bireysel bir öykü olmakla birlikte aslında pek çok Kürt ailesinde benzerleri yaşanan bir hikâye. O filmde de Orhan'la (Eskiköy) birlikte çalıştık. Bizim yapmaya çalıştığımız, Türkiye'nin meseleleri üzerine bireysel hikâyelerden hareketle konuşmak.

• 'İki Dil Bir Bavul'un hikâyesi nasıl ortaya çıktı?

Henüz öğrenciyken, Bingöl'de öğretmenlik yapan bir arkadaşın ziyareti sırasında anlattıkları tetikleyici oldu. Arkadaş, çocuklardan soba yapmak için gaz istiyor, ertesi gün kerpeten getiriyorlar. Çünkü gaz Kürtçe kerpeten demek. Ancak 2007 yılında çekimlere başlayabildik ama ben ve Orhan iki kişilik bir ekiple bir yıl

tanımadık. Mesela, öğretmen karakteri Türk ulus kimlik idealini temsil etmesine ve Kürtler nezdinde olumlu bir algısı olmamasına rağmen siz onu kendi gerçekliği içerisinde anlatıyorsunuz ve negatif bir figür olmaktan kurtuluyor...

Bu dediğinizi başarabiliysek ne âlâ, çünkü biz esas olarak herkesin bu sistemin kurbanı olduğuna inanıyoruz. Öğretmen, Kemalist ideolojilerle beslenen, ilerici, aydınlanmacı bir karakter ve yerle-

Kürtlere ait olmalı. Anadilinde eğitim en temel haktır, eğer Diyarbakır Cezaevi Kürtçe eğitim veren bir okul olacaksa ve samimiyetle orada yaşananlarla yüzleşilebilecekse, Kürt çocukları dedelerine, babalarına, analarına yapılanları konuşup bunların neden yapıldığını sorabilecekse, okul olsun. Yoksa, varlığımız Türk varlığına bir kez daha armağan olacaksa, gerek yok. Okul, cezaevine göre daha yumuşak bir şiddet mekânı, toplumsal direncin daha zayıf olduğu bir alana sahip, ve Kürtle-

Saçmalığın dik alası bunlar. Kürtleştirme çalışmalarını istedikleri kadar ehlileştirsinler ve estetize etsinler, bu iş yürümüyor ve yürümecek. Bu çocuklar yedi yaşına kadar üç bin kelime hayat deneyimine sahip oluyorlar ve hayatla kurdukları bağ Batı'da olduğu gibi dolaylı olarak değil, bire bir kurulan bir bağ olarak malolanıyor. Ağacı, dağı, kuşu, eşeği, dereyi biliyorlar. Doğadan hareketle kurulan bu dilin üzerine sonra birileri gelip diyor ki, "Şimdiye kadar öğren-

ler evde otursun, okumasın demek değil. Ama her iki pozisyonda da kurban olduğun bir durum var. Üç beş kızın aradan sıyrılması problemi çözülüyor, sadece çözülüyor yanılması yaratarak olayı daha da çözümsüz hale getiriyor. Tüm bunların dışında, toplumların kendi kaderini belirleme hakkı vardır, dışarıdan gelen dayatmalarla bir toplumun şekillendirilmesi kadar ucube bir şey yok bence.

Batıdaki okullarda çocuklar Aralık ayının sonunda okuma yazmayı öğrenirken Kürt çocukları beş yılın sonunda bu seviyeye gelemiyorlar dahi. Bu çocuklar arasındaki niteliksel bir farktan kaynaklanmıyor, yani Kürt olmayanlar çok zeki ve akıllı, Kürtler aptal olduğu için öğrenemiyorlar falan değil. Bunun nedeni çok basit: Kürtçe, bir dil olarak kabul edilmiyor.

• Kürt açılımı konusunda ne düşünüyorsunuz?

Umuduyum, ama benim bu umudum AKP'ye yönelik değil. Ancak AKP'nin geniş bir kitleyi ikna edebilme gücü var. Devletin AB'ye girme karar doğrultusunda Kürt sorununu çözmek gerekliliğinin farkında olan bir hükümet var. Uluslararası dengeler ve kapitalizmin çözümü zorunlu kıldığı bir mesele artık bu. Bu meselede aslında Kürtler dışında, muhalefeti, ordusu, iktidarı herkes ikna olmuş durumda. Sorun Kürtlerin nasıl ikna edileceği.

Ordu, son terörist ölünceye kadar savaşa devam diyor. CHP ve MHP'nin ağır ırkçı ve milliyetçi söylemleri de pek ikna olmuş, barışa kani olmuş bir dilin işaretleri değil aslında, neden böyle düşündüğünü biraz açar mısınız?

Bu çok söylemsel bir şey ve bu partilerin ya da kurumların doğası gereği bu dili muhafaza etmesi gerekiyor. Öcalan yakalandığında Ankara'da 15 dakikada bir ülkücüler yürürdü "Apo asılsın" sloganları atarak, ancak şimdi Türkiye tarihinde söylenmemiş birçok şey söyleniyor ve herhangi bir protesto gösterisi olmuyor.

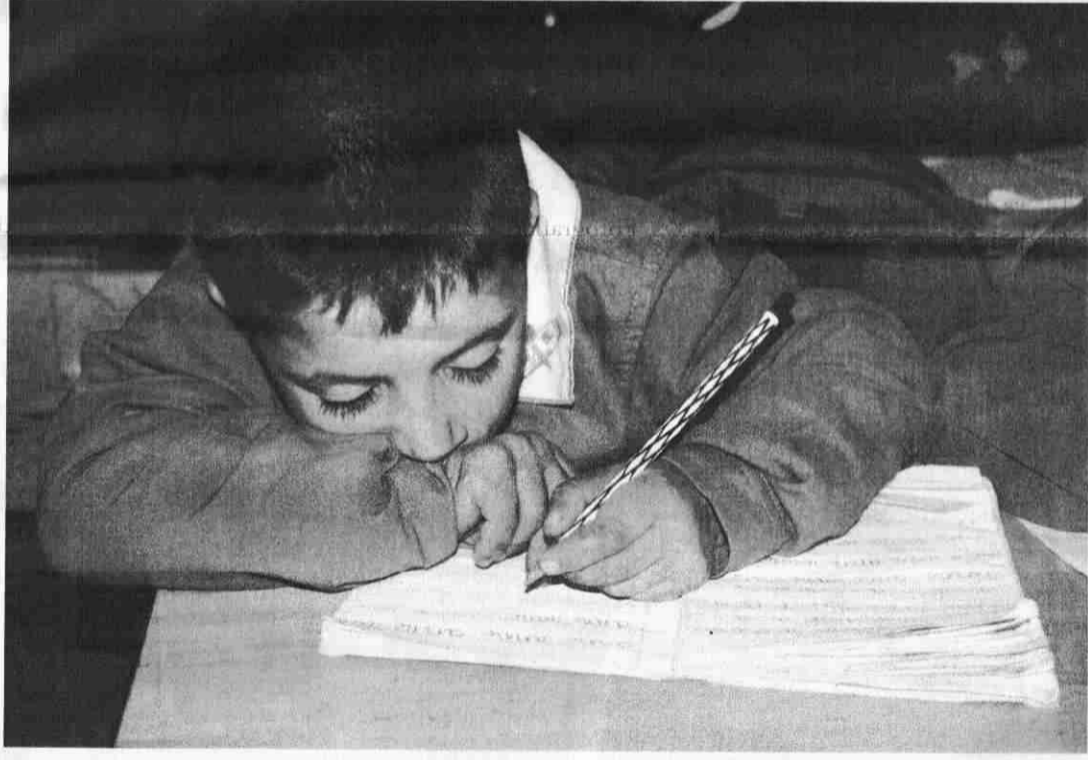
• Ama ülkücü tabanın harekete geçirilmesi için bir düğmeye basılması yeterli

FUNDA TOSUN

Cumhuriyet idealinin genç, ilerici ve muzaffer bir öğretmeni... Ulus devlet projesi içerisinde rüştünü bir türlü ispat edememiş bir halk ve bir dil. Dağ başında bir köyde Türkleştirilmeye çalışılan yoksul, sümüklü, kırık Kürt çocukları... Orhan Eskiköy ve Özgür Doğan tarafından çekilen 81 dakikalık belgesel drama türündeki 'İki Dil Bir Bavul' filmi alışık olduğumuz anlatı formlarının dışında özgün bir dil kurmayı başarıyor. Filmin yönetmenlerinden Özgür Doğan'la konuştuk.

• Kişisel hikâyenle başlayalım.

Muş, Varto doğumluyum. İlkokulu bitirene kadar Varto'da yaşadım. Benim de filmdeki insanlar gibi anadilim Kürtçe, Türkçeyi ise ilkokulda öğrendim. Yaşadığım yerde ilkokuldan sonrası olmadığı için

ve babam okumak konusunda çok hassas olduğu, "adam olmamızı" istediği için ilkokuldan sonra memleketten ayrıldım. Burada bir parantez açarak şunu söylemem gerekiyor, şimdi benim köyümden ilkokul dahi yok. Yani biz, Türkleşen Kürtlerden olmak gibi bir şansla nail olabildik! Ortaokul bir ve ikinci sınıfı Trabzon'daki amcamın yanında okudum. Orta sona geçtiğimde amcamın ekonomik durumunun kötüleşmesi nedeniyle beni Konya'ya, küçük amcamın yanına transfer etmeye karar verdiler. İki yıl orada okudum, sonra Ankara'daki amcamın yanına gittim. Ankara'da lise bitince üç yıl veterinerlik okudum, orada çok sıkıldım ve ardından radyo-televizyon-sinema okudum. Okuma şansını yakalamış bir Kürt olarak, bu şansı yakalayan diğer Kürtler gibi bayağı meşakkatli geçti eğitim hayatım...

• Daha önce ölüm oruçları ve cezaevleriyle ilgili 'Hayaller Birer Kırık Ayna' adlı bir film çektin. O da kişisel tarihten beslenen bir hikâyeydi.

Abim dokuz buçuk yıl cezaevinde kaldı. O filmde cezaevini ve ardından yaşanan aile içi hesaplaşmaları anlattık. Dedi-

• Filmin temel derdi ne?

Temel derdimiz 85 yıllık Cumhuriyet politikasının niye yürümediğini göstermek. Kürt sorunu dediğimiz şey aslında buradan başlıyor. Biz sorunun ne olduğunu çözümlenmeden, bağırarak, kameranın durduğu yerle, seçilen görüntülerle, sinema dili dediğimiz dille anlatmaya çalışıyoruz. Bağırarak altının çizilmesi gereken bir mevzu bizce, çünkü bağırarak muhatap bulacağınız insanlar, sen ben bizim oğlan dışına çıkmayacaktır. Onlar ise zaten bu problemin içinde yaşayarak var olan insanlar. Bizim bunlara değil diğerlerine, neler olup bittiğini bilmeyenlere, anlamayanlara bir şeyler anlatmamız gerekiyor. Biz şuna inanıyoruz, hakikati çıplak olarak göstermeyi başarabildiğiniz anda, karşısındakinin buna ikna olması mümkün değil ve bunu yaparken de akıldan çok vicdana, duyguya seslenmeye çalışmak gerekiyor. Bizim alternatif yollarla sözü müz dinletmeyi başarmamız gerekiyor, önyargıları kırabilmemiz gerekiyor.

• Sinemada izleyici tavlamanın en basit yolu olan karakterleri iyilik ve kötülükle tanımlamaya prim

şik yargılara sahip. Türkiye'de pek çok insan gibi bütün Kürtlerin terörist olduğunu, dağda yaşadığını ve bu ülkeyi bölmeye çalıştığını düşünüyor, kültürel kodları böyle. Ancak bunlar hakikat içerisinde hiçbir yere temas etmiyor, hakikate temas edecek formüller bulmak zorundayız. Bu yüzden karakterleri mutlak iyilik ve mutlak kötülük formlarına sıkıştırmak doğru değil.

• Geçen aylarda Diyarbakır cezaevinin okula dönüştürüleceği duyuruldu. Ulus kimlik inşasının iki ana mekânı da okullar ve cezaevleri...

Bu projenin iyi niyetli olduğundan emin değilim. Bir taraftan, evet, orada yaşanan acıların bir şekilde başka bir şeye evrilmesi gerekiyor. Öte taraftan ağır travmatik olayların yaşandığı, şiddetin her türlüşünün meşruiyet kazandığı bir mekânın, toplumsal hafızadaki yeri üzerine yapılması planlanan bir operasyon gibi duruyor. Bu projenin tamamıyla iyi niyetli olduğunu kabul etssek dahi, eğer Diyarbakır Cezaevi filme konu gibi olacaksa hiç olmasın daha iyi. Bir kere, bu denli acı olayların merkezi haline gelen bir yer hakkında karar verme hakkı

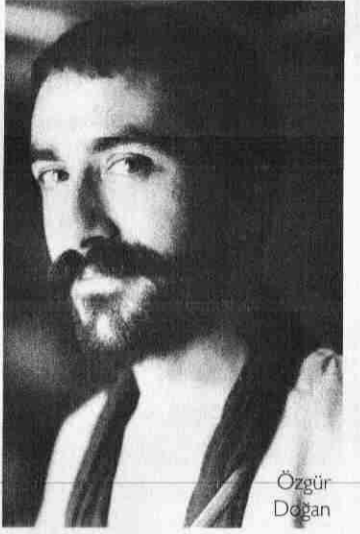

Anadilinde eğitim en temel haktır, eğer Diyarbakır Cezaevi Kürtçe eğitim veren bir okul olacaksa ve samimiyetle orada yaşananlarla yüzleşilebilecekse, Kürt çocukları dedelerine, babalarına, analarına yapılanları konuşup bunların neden yapıldığını sorabilecekse, okul olsun. Yoksa, varlığımız Türk varlığına bir kez daha armağan olacaksa, gerek yok. Okul, cezaevine göre daha yumuşak bir şiddet mekânı, toplumsal direncin daha zayıf olduğu bir alana sahip ve Kürtlerin buna karşı durması cezaevine direnmekten daha zor.

rin buna karşı durması cezaevine direnmekten daha zor.

• Modernizm eğitim yoluyla ehlileştirilmiş bir şiddet uyguluyor. Bu bağlamda, "Haydi kızlar okula" kampanyası için ne düşünüyorsunuz?

diğiniz her şeyi unuttun, bunlar doğru değil, biz doğruları öğreteceğiz size. Samimi düşüncemi söylemem gerekirse, o kız çocuğunun evde kalmasıyla gidip bir okulda Türkleşmeyi öğrenmesi arasında çok da büyük farklar yok. Bu, kız-

her zaman için. Bu biraz da konjonktüre bağlı değil mi?

Benim demek istediğim, devlet bu işi çözmezse gerçek anlamda savaşa gidecek. Kürtleri bu kez hiç kimse ikna edemez ve durduramaz.

• Peki 30 yıldır süren gerçek bir savaş değil miydi?

Evet ancak bu kez kelimenin gerçek anlamıyla bir savaştan bahsediyorum, üzeri örtülemeyecek bir savaş söz konusu. Kürtlerin bir daha kanmayacağı kesin.

• Bu açılım sürecinde Kürtlere yönelik şiddet olaylarının arttığını da görüyoruz. Ceylan ve Mehmet bebeklerin öldürülmesi, DTP'ye yönelik operasyonların hızını kesmemesi, hapisteki Kürt çocukları... Bunları göz önüne aldığımızda, açılıma ikna oluyor musun peki?

Bilemiyorum. Gerçekten ben sadece umudu muhafaza etmeyi tercih ediyorum ama dedikleriniz de tabloyu başka bir şekilde oluşturuyor. Operasyonlarda içeri alınan insanlar en çalışkan ve dinamik kadrosu DTP'nin. Devlet şimdi muhataplı olan DTP'yi zayıflatmaya çalışıyor. Ancak yine de ben devlet içerisinde bir mantalite değişikliği olduğuna inanıyorum. Öngörüm ise bir yıl içerisinde biz artık Kürt meselesinde epey bir yol kat etmiş olacağız, daha insani ve makul koşullarda konuşabileceğiz.